

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MARKAZIY BANKING AMALGA
OSHIRILGAN PUL KREDIT SIYOSATINING TAHLILI**

Maxmudov Sirojiddin Abdullayevich

Samarqand Davlat universiteti Kattaqo'rg'on filiali o'qituvchisi

Sharifov Bekzod Sunnatillo o'g'li

Sanaqulov Shoxrux Baxodir o'g'li

Samarqand Davlat universiteti Kattaqo'rg'on filiali o'quvchilari

Annotatsiya: O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki (CBU) kredit siyosati, moliyaviy tahlillar, pul mablag'larining kifoya etish darajasini ta'minlash, valyuta kurslari va pul birligi kafolatlari kabi bir qancha faktorlar asosida amalga oshiriladi. CBU kredit siyosati, moliyaviy tahlillar va moliyaviy istiqomatni mustahkamlastirish bo'yicha strategik maqsadlarga muvofiq shakllanadi. U yuridik va jismoniy shaxslarga muddatlari va shartlari mutaxassislar tomonidan belgilangan maxsus muddatlarda kreditlarni olib borish orqali jismoniy mijozlarni qanday qilib kreditlashtirishni o'rganadi.

Bu tahlil shu kreditlar bilan qanday qilib bir kreditlashtirishda so'nggi xolda valyuta kurslarini o'zgartirish, pul mablag'larining ko'payishiga olib keladi. Yagona kreditlar uchun mahsulotlarni olib borish, shuningdek, savdo-sotiq operatsiyalari orqali qo'shimcha daromadlar (masalan, ishonchli xisob-kitobni olib boradigan pul, ishonchli-xisob-kitoblarni qabul qilishda kreditni qo'shadi va boshqalar) orqali savdo-sotiqni rivojlantirish, yangi xizmatlarni kreditga surish orqali, kreditlar olish, kreditlarni uzatish, yangi korxonalar tashkil etish yoki saflashtirish va boshqalardan iborat.

Kalit so'zlar; kredit siyosati, moliyaviy tahlil, savdo-sotiq operatsiyalari, kreditlarni uzatish, istisnosiz kreditlar, gadar faktorlar, inflatsiya, depozitlar, monetalar.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining mohiyati O'zbekiston Respublikasi moliya siyosatini amalga oshirish, milliy moliyaning soliqqa tortilishi, respublika valyutasining muvozanatini saqlash va joriy moliya operatsiyalarini boshqarishni ta'minlashga asoslangan. Bu bank xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlikda ishlab chiqarish, shakllantirish va boshqarish qiluvchi bir o'rinli institut hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy Bankining asosiy maqsadi, mamlakatning moliyaviy tizimini boshqarish, valyuta siyosati va moliyaviy istiqbolini ta'minlash, iqtisodiyotni rivojlantirish, inflatsiyani nazorat qilish va pul birligining saqlanishi, miqyosli to'lov jarayonlarini rivojlantirish, iqtisodiy va maliy-tijorat tarmoqlarni rivojlantirish, moliyaviy resurslarni chegaralanish va boshqarmalash, tashqi iqtisodiy faollashtirish, to'lovlarni amalga oshirish, tijorat mollarini sotib olish,

valyuta operatsiyalarni boshqarish, depozitlar va investorlarning moliyaviy xizmatlaridan foydalanish va boshqa amaliyotlar bilan shug'ullanadi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki (O'zbekiston Markaziy banki), O'zbekiston Respublikasining davlat banki sifatida faoliyat yuritadigan institut sifatida quyidagi vazifalarni yuklaydi:

1. Pul siyosati va valyuta siyosati tashkil etish: Markaziy banki mamlakatning valyuta siyosatini belgilaydi va tashkil etadi va banknotalar, monetalar, hisob-raqamlar, cheklar, yuraklarning valyutaviy resurslar bilan amalga oshirish qurilmasi sifatida pul siyosatini belgilaydi.

2. Moliyaviy Stabilitetni ta'minlash: O'zbekiston Markaziy banki moliyaviy stabilizatsiyani ta'minlash va saqlash va maxsusniuvchilarni oddiy pul birligiga yo'naltirish orqali moliyaviy stabilizatsiyani ta'minlash vazifalarini bajaradi.

3. Bank ixtisoslashgan tashkilotlariga nazoratga tushish: O'zbekiston Markaziy banki mamlakatda banklar sohasiga kiringan valyuta mablag'larining normativ-huquqiy hujjatlari asosida nazorat qiladi.

4. Kredit politikasi o'rnating: O'zbekiston Markaziy banki mamlakatdagi kredit-politikasining asosiy to'g'risida ishlab chiqilishi, amalga oshirilishi va o'zgarishi bilan shug'ullanadi.

5. Kreditlarni daromadga solish va to'lovni amalga oshirish.

6. Respublika budjetiga moliya mablag'larini ko'chirish.

O'zbekiston Markaziy banki moliyaviy sohada yuqori buyruqni rivojlantirish va yangi tizimlarni tatbiq etishda dastlabki bo'limlardan biri hisoblanadi.

Pul kredit siyosati deb- O'zbekiston Respublikasi Markaziy Bankining pul kredit siyosati, respublika moliya tizimini shakllantirish, inflatsiyani hosil qilish va moliyaviy iste'molni ta'minlashni hamda valyutalarni diplomatlar boshqarishni o'z ichiga oladi. Markaziy Bank o'zining kredit siyosatini e'lon qiladi va uning asosiy maqsadi mablag'lar miqdorini, valyuta ruxsatini (akkreditivlar, qabul-berish shartnomalari, jamoaiy valyuta operatsiyalari) va o'z miqdori (foiz stavkasi)ni belgilab turadi.

Ilovalar:

Moliyaviy tahlil bu- "Moliyaviy tahlil" ifodasi o'zbek tilida "moliyaviy hisob-kitoblarni tahlil qilish" degan ma'noni anglatadi. Bu moliyaviy ma'lumotlarni o'rganish, tushuntirish va tahlil qilishni izlaydigan bir qator analitik uslublar bilan bog'liqdir. Moliyaviy tahlilning asosiy maqsadi biznes faoliyatining moliyaviy natijalari va xosil bo'lgan ma'lumotlarni tahlil qilish orqali kompaniyaning boshqaruv organlari uchun aniq vaqtda vaqtiy ravishda qabul qilinadigan qarorlar qabul qilishga xizmat qilishdir. Bu moliyaviy tahlil kompaniya yoki tashkilotning

moliyaviy holati haqida to'liq va obyektiv ma'lumotlarga ega bo'lish uchun muhimdir.

Savdo-sotiq operatsiyalari bu- "Savdo sotiq operatsiyasi" savdo faoliyatining bir turi bo'lib, tovarlarni sotib olish, sotish va almashish jarayonlarini tashkil etishni va amalga oshirishni ifodalaydi. Bu operatsiya orqali savdo tovarlarini sotish, kelishuvlarni amalga oshirish, chegirmalarda kelishish va boshqalar kabi jarayonlarni o'z ichiga oladi. Bu jarayonlar, savdo kompaniyalari, do'konlar yoki shaxsiy sotiq sohasida faoliyat ko'rsatadigan boshqa tadbirkorlar tomonidan bajariladi.

Kreditlarni uzatish bu- Kreditlarni uzatish, o'zbekistonda kredit muddatini uzaytirish uchun qo'shimcha to'lovni amalga oshirishdir. Bu amal, kreditni uzatishni talab qiladigan bank va kredit turi asosida o'zgarmaslikka ega bo'lgan shartlar asosida amalga oshiriladi. Kreditni uzatish imkoniyati kredit shartnomasida (kredit kontrakti shartlarida) o'z ichiga olgan holda, kreditor(kredit olayotgan tomondan) va moliyaviy qism jihati orasida tuzilgan shartlar asosida amalga oshiriladi.

Istisnosiz kreditlar bu- "Istisnosiz kreditlar" deb aytilgan narsa, "qaytishi yo'q kreditlar" yoki "qaytarishi yo'q kreditlar" ma'nosini bergan, ya'ni, bu kreditlardagi mablag'lar vaqtida qaytarilmaydi. Bu kreditlar odatda banklar, mikrokredit tashkilotlari yoki boshqa kredit beruvchilar tomonidan beriladi. Istisnosiz kreditlar yoki qaytishi yo'q kreditlar foydalanuvchi uchun katta moliyaviy xavfsizlik muammolariga olib kelishi mumkin.

Gadar faktorlar bu- "Gadar faktorlar" deyilgan paytgina "faol faktorlar" degan ma'noni tushuntirib o'tkazish mumkin. Faol faktorlar, tadbirkorlikda, iqtisodiyotda yoki boshqa sohada amalga oshirilayotgan amallar va jarayonlarni ifodalaydi. Bu so'z "entropiya" termologiyasidan kelib chiqqan va shu erga ommaviy ma'noni keltiradi. Ma'noga kelib chiqishicha, "gadar faktorlar" deyilgan so'z bunday ma'noni anglatmaydi. Agar sizning ma'noga kelish uchun boshqa so'z kerak bo'lsa, iltimos, ko'rsating.

Inflatsiya bu- Inflyatsiya - bu mamlakatlarda to'g'ri pul birligiga nisbatan umumiy narxlar darajasi yuqori bo'lgan holat. Bu yaqin vaqt ichida pul birligiga nisbatan umumiy narxlar darajasi o'zgarishi bilan ko'rsatkichda ifodalangan. Inflyatsiya inflation deb ham aytib turiladi. Inflyatsiyani ichki va tashqi inflyatsiya, odatda, uchratish jarayonlariga ajralib chiqiladi. Ichki inflyatsiya mamlakatning bozorda kelajakda so'm yoki dollar narxlariga qarshi paydo bo'lishi mumkin bo'lgan moliya iqtisodiyotining belgilanishi bilan bog'liqdir. Tashqi inflyatsiya esa materiallar va mexanika-qurilmalar bozoriga kiritilgan tovarlarning soni va narxi bilan bogliqdir.

Depozitlar bu- Depozitlar, genellikle bir finansal kuruluşa para yatirarak faiz kazanilan veya saklanan tasarruf hesaplarlari veya yatirim hesaplaridir. Depozitlar, bankalar, kredi birlikleri veya digər finansal kuruluslar tarafindan sunulan ve genellikle belirli bir süre boyunca para yatirmaniz karşılığında faiz kazanmaniza olanak tanıyan bir tür finansal enstrümandır. Bu tür hesaplar tasarruf amaçlı olabileceği gibi, yatirim yapmak veya belirli bir süre boyunca para biriktirmek amacıyla da kullanılabilir.

Monetalar bu- Monetalar pul mablag'larini ifodalovchi barcha o'quv-poygalar (banknotlar va monetalar) deb topiladi. Bu, mazkur pul mablag'lari qabul qilish, saqlash va qiymatiga qavat etish loyihasini o'z ichiga olgan barcha modda va maxsus kutubxonalar, iqtisodiyotshunoslik organlari tomonidan foydalaniladi. Ixtisoslashganlar monetalar bilan to'laydigan ilmiy - tadqiqotchilar monetariy, monetarni aniqlangan iqtisodchilar, xarajatlar bilan shug'llangan yerlarda to'laydigan sanoat bilan shug'ullanuvchilar pul mablag'larining tashkiliy materiallarini o'rganadilar, qurashadi.qaimitzada monetalar to'landi - chilonzorchilik, masshavara hayotida pul monetalar ishladilar. Chunki choyxammollar miqdori hisobning qismidir, ularga moliyaviy tushumi yengish mablag'larini suratga olib borgan va o'zlarining iqtisodiyotdagi eng muhim yo'nalishlardan biri bo'lgan, chunki pul tizimi faoliyatining oldindagi uzgarishlar nazorat va tahlil, pul daromadining tuzilishi, daromad hisoblanishi, operatorlikni o'rganish, daromad tursatlari profilaktikasi va konvertatsiyani o'rganishniaqdin qilib tushunilgan ishlar.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. O'zbekiston Respublikasi
2. Markaziy banki to'g'risida Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi: No03/19/582/4014.
3. www.cbu.uz - O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy sayti
4. Jahon Banki, yanvar 2023 yil <http://naukovedenie.ru/PDF/94EVN117.pdf>
5. Омонов А.А, ҚоралиевТ.М "Пулвабанклар" Дарслик. Т.: - "Иқтисод-Молия", 2019 й.
6. Абдуллаева Ш.З. ва б. "Пул ва банклар" Дарслик. Т.: - "Иқтисод-Молия", 2019 й.
7. А.А.Омонов, Т.М.Қоралиев, Пул, кредит ва банклар. Дарслик. Т.: Иқтисод-Молия, 2012., - 322 б
8. З.Д. Ниёзов, Ш. Бобоев. Пул, кредит ва банклар. Ўқувқўлланма, Самарқанд: 2012

9. Рашидов О.Ю. ва бошқалар. Пул, кредитвабанклар. Дарслик. Т.: ТДИУ, 2010.
10. Антонов В. А. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. Учебник для бакалавров - М.:Издательство Юрайт - 2019 - 548с. - ISBN: 978-5-96x916-3097-9 - Текст электронный // ЭБС ЮРАЙТ - URL: <https://urait.ru/book/mezhdunarodnye-valyutno-kreditnye-i-finansovyeotnosheniya-425896>.
4. Askarovich, M. S., Uljaevna, U. O., & Inomjohnovna, O. N. (2020). Applying case study-method in teaching chemistry. Проблемы современной науки и образования, (3 (148)), 62-64.
5. Уринова, О. У., Абдуллаева, У. Г., & Матмуродов, У. У. У. (2020). СОВРЕМЕННЫЕ АКТИВНЫЕ И ИНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ХИМИИ. Вестник науки и образования, (21-2 (99)), 62-64.
6. Нишонов, М. Ф., & Уринова, О. У. (2019). Оптимизация процесса повторения в системе непрерывного образования. Проблемы современной науки и образования, (12-1 (145)), 81-83.
7. Уринова, О. У. (2019). Дидактическое усовершенствование курса «Технологии обучения химии и проектирование». Проблемы современной науки и образования, (11-2 (144)), 78-80.
8. Нишонов, М. Ф., & Уринова, О. У. (2019). Оптимизация процесса повторения в системе непрерывного образования. Проблемы современной науки и образования, (12-1 (145)), 81-83.
9. Уринова, О. У. (2019). Дидактическое усовершенствование курса «Технологии обучения химии и проектирование». Проблемы современной науки и образования, (11-2 (144)), 78-80.
10. Уринова, О. (2022). Бўлажак мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлаш мазмуни. ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ, 5(1).
11. Уринова, О. У., & Хайиткулов, Д. Х. ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ХИМИИ. УЧЕНЫЙ XXI ВЕКА, 33.
12. Уринова, О. У., & Саттаров, Б. С. (2015). Использование интерактивных мультимедийных технологий в обучении студентов-химиков в университетах Узбекистана. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук, (4-2), 168-171.
13. Fozilovich, N. M., Uljaevna, U. O., & Bakhtiyorovna, I. N. (2020). Modern technologies of project work in teaching chemistry. Проблемы современной науки и образования, (3 (148)), 52-54.